

W poszukiwaniu wzorców dla Polskiej Rady Bioetycznej. Włoski Narodowy Komitet do Spraw Bioetyki – misja, struktura i działalność

Waldemar Głusiec

Zakład Etyki i Filozofii Człowieka, Wydział Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Głusiec W. W poszukiwaniu wzorców dla Polskiej Rady Bioetycznej. Włoski Narodowy Komitet do Spraw Bioetyki – misja, struktura i działalność. Med Og Nauk Zdr. 2012; 18(2): 155-162.

Streszczenie

Od początku lat 80. ubiegłego wieku na całym świecie powstają krajowe komisje bioetyczne, wspierające władze poszczególnych państw w prawnym regulowaniu nowych kwestii dotyczących ochrony ludzkiego zdrowia i nauk o życiu. W polskim parlamencie złożony został projekt ustawy o Polskiej Radzie Bioetycznej (PRB). Ma to być organ opiniodawczo-doradczy, służący rządowi wsparciem w zakresie etycznego wykorzystywania nowych osiągnięć biologii i medycyny. Aby tę misję skutecznie realizować, będzie on musiał opracować własny statut określający wewnętrzną organizację i tryb działania.

Celem pracy jest zaprezentowanie struktury i zasad funkcjonowania Włoskiego Narodowego Komitetu do Spraw Bioetyki (Comitato Nazionale per la Bioetica – CNB), legitymującego się przeszło dwudziestoletnim doświadczeniem oraz imponującym dorobkiem, jako użytecznego wzorca dla PRB.

W artykule wykorzystano dokumenty statutowe i sprawozdania CNB. Uwzględniono również publikacje poglądowe oraz wypowiedzi członków komitetu. Analiza tych źródeł pozwoliła uchwycić całościowy obraz CNB, tzn. jego misję, strukturę, zasady funkcjonowania, opracowywane dokumenty, przestrzenie aktywności i ogólną specyfikę.

Ewentualna adaptacja włoskiego modelu organizacji i działania oznaczałaby przede wszystkim tworzenie wewnątrz PRB małych zespołów roboczych umożliwiających równocześnie pracę nad kilkoma opiniami etyczno-prawnymi. Innymi pozytywnymi następstwami przejęcia niektórych wzorców od CNB byłoby otwarcie drogi do różnicowania trybu wydawania opinii, podejmowania inicjatyw naukowo-edukacyjnych, nawiązywania współpracy z instytucjami krajowymi i zagranicznymi oraz promowania Polski na arenie międzynarodowej.

Słowa kluczowe

Polska Rada Bioetyczna, Comitato Nazionale per la Bioetica, komisje bioetyczne, bioetyka

WPROWADZENIE

Wraz z nieustannym rozwojem nauk biologicznych i techniki medycznej pojawiają się nowe problemy etyczno-prawne, rodząc tym samym potrzebę szukania pewnego rodzaju autorytetu wskazującego właściwe sposoby ich rozwiązywania. W latach 80. ubiegłego stulecia rozpoczął się proces tworzenia tzw. „krajowych komisji bioetycznych”, które służyłyby fachową pomocą władzom poszczególnych państw w prawnym regulowaniu kwestii bioetycznych. W nielicznych krajach (Wielka Brytania, Irlandia) organy władzy państwowej, mając do dyspozycji komisje funkcjonujące przy renomowanych akademiach i stowarzyszeniach, powstrzymały się od powołania własnych zespołów opiniodawczo-doradczych. Jednak w większości państw tego rodzaju komisje działają. Zazwyczaj są one afiliowane przy radzie ministrów (Grecja, Italia, Norwegia, Szwecja, Węgry) lub prezydencie (USA). W literaturze przedmiotu można odnaleźć szczegółowe opracowania dotyczące istniejących w świecie krajowych komisji bioetycznych [1, 2]. Polska jest jednym z nielicznych państw europejskich, który takiego organu nie posiada. Wyraźny postulat jego utworzenia znalazł się w dwóch projektach

ustawy o *in vitro* [3, 4]. W lipcu 2011 r. Komisje Polityki Społecznej i Zdrowia złożyły w Sejmie sprawozdanie z analizy tych dwóch poselskich propozycji. Przyjęło ono formę projektu ustawy o Polskiej Radzie Bioetycznej (PRB). Jeśli w najbliższym czasie dojdzie do uchwalenia tej ustawy, to PRB będzie „organem opiniodawczo-doradczym przy Prezesie Rady Ministrów, działającym w zakresie oceny etycznych, prawnych, społecznych i ekonomicznych konsekwencji zastosowania osiągnięć biologii i medycyny w badaniach naukowych i interwencjach medycznych na człowieku, jego organach, tkankach i komórkach” [5]. Jednym z pierwszych zadań, jakie staną wówczas przed Radą, będzie uchwalenie własnego statutu działania określającego szczegółowy tryb pracy i wewnętrzną organizację.

Celem artykułu jest zaprezentowanie struktury, zasad funkcjonowania oraz płaszczyzn aktywności Narodowego Komitetu do Spraw Bioetyki (*Comitato Nazionale per la Bioetica – CNB*), który od przeszło dwudziestu lat funkcjonuje przy włoskim rządzie. Istnieje szereg analogii pomiędzy tą komisją a proponowaną w naszym kraju PRB. Są to m. in. bezpośrednio zwierzchnictwo premiera, misja opiniodawczo-doradcza, zakres działania, kontekst społeczno-kulturowy. Analiza organizacji i trybu pracy CNB może stanowić pomoc w opracowywaniu norm wewnętrznych polskiej krajowej komisji bioetycznej, oczywiście, gdy ona już powstanie.

NARODZINY I MISJA

Czynniki, które doprowadziły do utworzenia w 1990 r. Komitetu Narodowego do Spraw Bioetyki przy Prezesie włoskiej Rady Ministrów są różnorodne [6, 7]. Jednym z nich były niewątpliwie rekomendacje, jakie od 1976 r. Rada Europy kierowała do rządów poszczególnych krajów, postulując zagwarantowanie fundamentalnych praw i ochrony zdrowia swoim obywatelom. W 1978 r. przyjęto we Włoszech *Ustawę o ustanowieniu Narodowej Opieki Zdrowotnej* i rozpoczęto wzmoczony wysiłek legislacyjny ukierunkowany na tzw. „humanizację szpitali”. W latach 80. włoski parlament intensywnie debatował, m.in. nad normami prawnymi w zakresie przeszczepu organów (np. zdefiniowaniem kryterium „śmierci mózgowej”), prawami pacjenta (zwłaszcza kwestią świadomej zgody) oraz nowelizacją zasad przeprowadzania badań farmakologicznych. Kolejnym impulsem były oczywiście zmiany społeczno-kulturowe zachodzące w krajach zachodnich, które istotnie rzutowały na kształt etyki i ludzkie postawy. Postępująca sekularyzacja sprzyjała procesowi szybkiego różnicowania się nurtów religijnych, filozoficznych, politycznych i kulturowych. Zjawisko to określamy dzisiaj mianem pluralizmu. Kryzys wielkich ideologii, którego wyrazem były chociażby protesty 1968 r., zaowocował pojawieniem się silnych ruchów społecznych domagających się praw osobistych i wolnościowych (tj. organizacji feministycznych) oraz ruchów ekologicznych (m.in. organizacji walczących o prawa zwierząt). Niezwykle ważnym impulsem do stworzenia CNB stał się szybki rozwój medycyny oraz wdrażanie nowych technologii w każdy z sektorów opieki zdrowotnej. W latach 80. powstają we Włoszech prywatne centra wspomaganego prokreacji realizujące m.in. procedury zapłodnienia *in vitro*, a ośrodki dysponujące nowoczesnymi urządzeniami do podtrzymywania funkcji życiowych, stają przed pytaniem o granice „uporczywej terapii”. W przestrzeni społecznej toczy się nadal debata nad uchwaloną w 1978 r. *Ustawą aborcyjną* oraz zagrożeniami rozprzestrzeniającej się w Europie epidemii AIDS [8]. Przy niektórych włoskich uniwersytetach i szpitalach konstituują się pierwsze Centra Bioetyki [9]. W tym kontekście 5 czerwca 1988 r. włoski parlament przyjmuje rezolucję o potrzebie utworzenia przy Prezesie Rady Ministrów komitetu, który weryfikowałby efekty badań naukowych oraz oceniał ich wpływ na środowisko naturalne, a także informował społeczeństwo i władze publiczne o dokonującym się postępie naukowo-technicznym oraz związanymi z nim szansami i zagrożeniami dla ludzkości [10].

Dnia 28 marca 1990 r. ówczesny Premier Włoch, Giulio Andreotti, wydał Dekret powołujący do istnienia CNB [11]. Komitet otrzymał dwuletnią, odnawialną kadencję. W jego skład weszło 36 wybitnych naukowców reprezentujących różne dziedziny wiedzy. Funkcję pierwszego w historii Przewodniczącego CNB powierzono Prof. Adriano Bompiani. Mianowanymi *ex officio*, dodatkowymi członkami komitetu zostali także: Przewodniczący Krajowej Rady Badań Naukowych, Przewodniczący Naczelnej Rady Ochrony Zdrowia, Przewodniczący Naczelnej Rady Lekarskiej i Dyrektor Głównego Instytutu Ochrony Zdrowia. Dekret fundacyjny określił misję CNB, wyznaczając mu 4 główne zadania:

- wypracowywać, w oparciu o informacje pochodzące z instytucji państwowych oraz we współpracy z analogicznymi komisjami innych krajów i instytucjami międzynarodowymi, zwięzły obraz programów, celów i rezultatów badań

naukowych prowadzonych na polu wiedzy o ludzkim życiu i zdrowiu;

- formułować opinie i wskazywać rozwiązania, także w celu przygotowywania aktów legislacyjnych, by w ten sposób stawiać czoła problemom etycznym i prawnym, jakie mogą pojawiać się wraz z rozwojem badań naukowych oraz ich nowych zastosowań klinicznych, mając na względzie ochronę praw fundamentalnych, godności ludzkiej i innych wartości gwarantowanych przez Konstytucję i dokumenty międzynarodowe ratyfikowane przez Republikę Włoską;
- przedstawiać możliwości kontroli ukierunkowanej, zarówno na zagwarantowanie bezpieczeństwa człowiekowi i środowisku podczas tworzenia materiału biologicznego, jak i ochronę przed ewentualnymi zagrożeniami pacjentów leczonych produktami inżynierii genetycznej lub poddawanych terapii genetycznej;
- promować redakcję kodeksów postępowania dla pracowników poszczególnych sektorów oraz sprzyjać przekazywaniu do opinii publicznej prawdziwych informacji [11, 12].

STRUKTURA

Dekret fundacyjny z 1990 r. wyraźnie określa misję CNB, ale zawiera tylko ogólne normy dotyczące jego funkcjonowania. Szczegółowe normy co do struktury i zasad pracy regulują dwa inne dokumenty, wypracowane przez sam komitet: *Regulamin wewnętrzny* [13, 14] oraz *Wytyczne* [15]. Wynika z nich, iż CNB składa się z 4 organów: Przewodniczącego, Wiceprzewodniczących, Prezydium i Zgromadzenia. Członkowie komitetu tworzą podzespoły, tzw. grupy robocze, co umożliwi równoczesną pracę nad kilkoma różnymi zagadnieniami. Sprawnej koordynacji działań służą dwa sekretariaty: administracyjny i naukowy. Czasami CNB korzysta z pomocy zaproszonych z zewnątrz ekspertów-konsultantów, a nawet powierza im zadania przeprowadzenia określonych badań.

Członków CNB mianuje Przewodniczący Rady Ministrów. Wybiera kandydatów przede wszystkim z obszarów prawa, nauki i medycyny, uwzględniając ich kompetencje w sferze etyki, jak również społeczną i światopoglądową różnorodność. Poważnym mankamentem włoskiego modelu jest więc subiektywizm w ustalaniu składu osobowego komisji bioetycznej. Może to negatywnie rzutować na obiektywizm w pracy komitetu. Realnym zagrożeniem staje się ewentualny kryzys polityczny w kraju, który z łatwością może prowadzić do wewnętrznego kryzysu w samym Komitecie, a w skrajnej sytuacji nawet do zawieszenia jego działań. Powojawiają się głosy, iż tego rodzaju kryzysowa sytuacja miała miejsce w okresie pierwszej kadencji rządów Premiera Silvio Berlusconi'ego [16].

Obecna, siódma już z kolei, kadencja CNB obejmuje lata 2010-2012. Komitet składa się z 41 członków. Funkcję przewodniczącego sprawuje Prof. Francesco Paolo Casavola. Pozostałe osoby to: 5 przewodniczących honorowych (kierowali komitetem w poprzednich kadencjach), 4 wiceprzewodniczących, 26 specjalistów z różnych dziedzin wiedzy i 5 członków *ex officio*. Aktualnie, mocą sprawowanego urzędu, oprócz czterech osób wymienionych w dekrete fundacyjnym, w skład CNB wchodzi również Przewodniczący Izby Pielęgniarek i Położnych.

Tabela 1. Przewodniczący CNB w poszczególnych kadencjach

Kadencja	Lata	Przewodniczący
I	1990-1992	Adriano Bompiani
II	1992-1994	Adriano Ossicini
III	1995-1998	Francesco D'Agostino
IV	1999-2001	Giovanni Berlinguer
V	2002-2006	Francesco D'Agostino
VI	2006-2010	Francesco Paolo Casavola
VII	2010-2012	Francesco Paolo Casavola

ZASADY FUNKCJONOWANIA

Reprezentowaniem na forum zewnętrznym, promowaniem i koordynowaniem aktywności CNB zajmuje się jej przewodniczący [13]. Do jego szczegółowych zadań należą: zwoływanie spotkań poszczególnych organów komitetu, przygotowywanie corocznego sprawozdania z pracy komitetu dla Prezesa Rady Ministrów, ustanawianie grup roboczych oraz wyznaczanie w nich koordynatorów, zapraszanie ekspertów zewnętrznych, a także przedstawicieli stowarzyszeń i instytucji w celu zasięgnięcia potrzebnej opinii, oficjalne upowszechnianie wypracowanych przez komitet rekomendacji, informowanie opinii publicznej o podejmowanych inicjatywach, redagowanie we współpracy z podobnymi organizacjami zagranicznymi i międzynarodowymi użytecznych raportów. Przewodniczący może powierzyć część swoich obowiązków zastępcom. Po zasięgnięciu opinii Zgromadzenia może on na pewien okres zlecać specyficzne zadania poszczególnym członkom komitetu. Po upływie wyznaczonego czasu osoby delegowane przez przewodniczącego składają przed Zgromadzeniem sprawozdanie z wykonanej pracy.

Organem programowym CNB jest złożone z przewodniczącego i jego zastępców Prezydium [13]. Uwzględniając uprzednie sugestie członków komitetu oraz otrzymane zapytania, np. ze strony ministrów czy parlamentarzystów, Prezydium ustala porządek obrad zebrania plenarnego. Wstępnie analizuje wypracowane przez grupy robocze dokumenty, które w przyszłości mają zostać rozpatrywane przez Zgromadzenie. Po przejrzeniu tych opracowań rozsyła je do wszystkich członków komitetu, aby mogli się z nimi zapoznać przed zebraniem plenarnym. W trosce o harmonijne działanie CNB, Prezydium odbywa okresowe spotkania z koordynatorami poszczególnych grup roboczych. Gdy istnieje wyraźna potrzeba, może ono wyznaczyć danemu zespołowi datę zakończenia pracy nad powierzonym mu zadaniem.

Praktyka powoływania grup roboczych obecna jest w CNB od początku. Te małe zespoły zajmują się dokładnym opracowaniem pojedynczych problemów [15]. Każdy z członków CNB ma prawo włączenia się do jednej lub kilku grup roboczych oraz obowiązek aktywnego uczestnictwa w realizowanych przez nie zadaniach. Swobodny wybór zespołu umożliwia poszczególnym osobom angażowanie się w proces opracowywania szczegółowego problemu, co do którego ich wiedza może okazać się najbardziej użyteczna. Ma to korzystny wpływ na efektywność prowadzonych prac i gwarantuje rzetelność wydawanych opinii. Spotkania grup roboczych mają charakter zamknięty. Mogą w nich uczestniczyć jedynie zaproszeni eksperci-konsultanci, których udział

został autoryzowany przez przewodniczącego. Z każdego spotkania sporządzany jest protokół. Przewodniczący komitetu, bazując na opinii całego Zgromadzenia, ustanawia nowe grupy robocze i nominuje jednego lub kilku koordynatorów. Zadaniem koordynatora jest zwoływanie spotkań oraz stymulowanie działań powierzonego mu zespołu. Czuwa on nad przepływem materiałów wśród członków swojej grupy tak, aby mogli się dobrze przygotować do dyskusji na kolejnym spotkaniu. W oparciu o zgromadzone źródła i przeprowadzone dyskusje, koordynator przygotowuje projekt dokumentu w kwestii, która została powierzona jego zespołowi. Dokument ten będzie podlegał jeszcze stopniowej ewolucji. Prezentując na zgromadzeniach plenarnych stan prac powierzonej sobie grupy, koordynator zbiera sugestie użyteczne przy ciągłym modyfikowaniu opracowywanego dokumentu. Kiedy uzna, iż dokument jest na tyle dojrzały, aby poddać go dyskusji na Zgromadzeniu Ogólnym, przekazuje jego tekst do Prezydium. Jeśli grupie roboczej nie uda się wypracować dokumentu lub zostanie on odrzucony przez Zgromadzenie, wówczas przewodniczący CNB może zreorganizować ten zespół tak, aby przeprowadził dodatkowe analizy lub przeredagował swoje opracowanie.

W oparciu o dokumenty przygotowane przez grupy robocze Zgromadzenie dyskutuje nad kolejnymi problemami przedłożonymi CNB. Często dyskusja przyjmuje formę ostrego sporu i bardzo trudno jest wówczas uzyskać wspólne stanowisko. Zazwyczaj jednak, po wprowadzeniu do elaboratów stosownych zmian, udaje się wydać opinię końcową. Rekomendacja w szczególowej kwestii przybiera formę oficjalnie zatwierdzonego dokumentu. Każdemu członkowi CNB przysługuje prawo [13] zaznaczenia w przypisie zatwierdzanego przez Zgromadzenie dokumentu uwagi, w której doprecyzowuje on swoje stanowisko. Może on także przedstawić odrębny tekst noty uzupełniającej lub wyrażającej odmienne zdanie. Taka nota zostaje opublikowana wraz z zatwierdzonym przez Zgromadzenie dokumentem końcowym, stanowiąc jego integralną część.

Wszystkie wiążące decyzje CNB podejmowane są przez Zgromadzenie [13], przy kworum przekraczającym 1/2 liczby członków. Zasadniczo uchwały zatwierdzane są w głosowaniu jawnym, jednak na wniosek przewodniczącego lub 1/3 składu członków komitetu, mogą być przyjęte także w trybie tajnym. Decyzje dotyczące powierzania zadań konkretnym osobom, o ile nie ma co do nich ogólnej zgody, podejmowane są w głosowaniu tajnym. Członek komitetu, który z jakichś powodów nie może uczestniczyć w spotkaniu swojej grupy roboczej lub Zgromadzenia, ma prawo dostarczyć w formie pisemnej własne uwagi i propozycje. Może on także wysłać na to spotkanie swojego delegata. Osoba delegowana nie posiada prawa do głosowania i nie jest wliczana do kworum. Wyklucza się możliwość udzielania delegacji permanentnej. Zgromadzenie obraduje przy drzwiach zamkniętych. Obrady mogą odbywać się także z udziałem postronnych słuchaczy, o ile przed spotkaniem poprosi o to co najmniej 2/3 członków komitetu, a przewodniczący wyrazi zgodę. Zawsze sporządzane jest sprawozdanie, którego skróconą wersję po zakończeniu obrad rozsyła się wszystkim członkom. Sprawozdania są archiwizowane w sekretariacie administracyjnym i służą do użytku wewnętrznego. Może je upubliczniać tylko i wyłącznie przewodniczący komitetu, po wcześniejszym zasięgnięciu opinii całego Zgromadzenia. Członkowie CNB zobowiązani są do dyskrecji, tzn. niepowtarzania na forum zewnętrznym opinii kolegów zasłyszanych podczas obrad.

Tylko w uzasadnionej potrzebie każdy z członków komitetu może domagać się ujawnienia treści własnego lub cudzego wystąpienia.

DOKUMENTY

CNB wydaje trzy rodzaje dokumentów: opinie, wnioski i odpowiedzi [13, 15]. Różnią się one między sobą charakterem i trybem opracowywania. Dokumenty określane mianem „opinii” są dyskutowane i zatwierdzane na Zgromadzeniu Ogólnym. Powstają na bazie analiz przeprowadzonych przez grupy robocze. Składają się z dwóch części: pierwszą stanowi rzetelny opis *status quaestionis*, a druga jest próbą etycznej oceny danego zjawiska oraz sformułowania praktycznych zaleceń. W przypadku pojawiających się rozbieżności ocen i wniosków, opublikowany tekst ukazuje mnogość argumentacji i możliwych sposobów postępowania. W ostatnim roku CNB wydał 4 opinie, poruszając kolejno kwestie: sprzeciwu sumienia farmaceuty przy sprzedaży środków antykoncepcji awaryjnej [17], przeprowadzania badań klinicznych nowych leków w krajach rozwijających się [18], prawa do poznania własnych korzeni biologicznych w kontekście medycznie wspomaganego prokreacji [19] i tzw. „*orphan drugs*” dla osób cierpiących na choroby rzadkie [20]. Aktualnie działa 9 grup roboczych, których nazwy sygnalizują obszary tematyczne opracowywanych opinii: niepełnosprawność umysłowa w wieku rozwojowym; eksperyment kliniczny na pacjentach, którzy nie są w stanie wyrazić świadomej zgody; bioetyka wojenna; komitety etyczne; sprzeciw sumienia; biologia syntetyczna; neuronauki i wzmacnianie; bioetyka i chirurgia plastyczna; ludzkie zdrowie, odżywianie i dobro zwierząt.

„Wnioski” są dokumentami o charakterze pilnym. W nagłych wypadkach jeden lub kilku członków CNB przygotowuje propozycję takiego dokumentu i przekazuje ją przewodniczącemu. Na najbliższym Zgromadzeniu plenarnym wniosek poddawany jest pod dyskusję i głosowanie. Do jego zatwierdzenia wymagane jest 2/3 głosów. Ostatni z zatwierdzonych wniosków dotyczy analizy protokołu dodatkowego do Europejskiej Konwencji Bioetycznej odnośnie do testów genetycznych dla celów zdrowotnych. Dokument CNB sugeruje przyjęcie przez Republikę Włoską tego protokołu oraz wskazuje konkretne kroki, jakie państwo powinno podjąć, aby sprostać jego wymaganiom [21].

„Odpowiedzi” to pewnego rodzaju wskazówki, jakich udziela CNB instytucjom lub osobom. Przewodniczący, do którego wpływa zapytanie, ocenia najpierw jego doniosłość, a następnie, wraz ze Zgromadzeniem redaguje odpowiedź. Do zatwierdzenia tego dokumentu wymagana jest zgoda co najmniej 2/3 uczestników obrad. Nie odpowiada się na pytania dotyczące spraw osobistych, chyba że może okazać się to użyteczne dla interesu społecznego lub podmiotem proszącym jest organ sądowy. Ostatnie zapytanie, na które CNB udzielił odpowiedzi [22], zostało sformułowane przez Dyrektora Narodowego Centrum Transplantologii. Dotyczyło ono dopuszczalności i ewentualnych zasad używania komórek nerwowych abortowanych płodów w badaniach nad terapią Chorob Huntingtona.

Żaden z dokumentów CNB nie przyjmuje formy definitywnych i wiążących zaleceń. Są to raczej rekomendacje i praktyczne wskazówki. Wszystkie zatwierdzone przez Zgromadzenie dokumenty są publikowane w Internecie na oficjalnej stronie CNB (www.governo.it/bioetica/). Niektóre

Tabela 2. Liczba dokumentów wydawanych przez CNB w poszczególnych latach. W roku 1990 trwały głównie prace organizacyjne i nie zatwierdzono żadnego dokumentu

Rok	Opinie	Wnioski	Odpowiedzi
1991	7		
1992	4		
1993	1		
1994	4		
1995	6		
1996	2		
1997	6		
1998	6		
1999	5		
2000	4		
2001	7		
2002	1		
2003	3	3	1
2004	1	2	2
2005	8	1	1
2006	9		
2007	1	2	
2008	3 + 1*	1	
2009	3 + 1*	1	
2010	11 + 2*		
2011	4		
Ogółem	96 + 4*	10	4

* Opinie opracowane wspólnie z CNBBSV.

z nich zostały wydane w formie książkowej i przetłumaczone na język angielski [23, 24, 25, 26, 27]. Obecnie trwają prace nad opublikowaniem w jednym tomie abstraktów wszystkich dotychczas wypracowanych przez CNB dokumentów. Warto zaznaczyć, iż do końca 2011 r. ich liczba wynosi odpowiednio: 100 opinii, 10 wniosków i 4 odpowiedzi. Wiele tekstów CNB doczekało się przekładów na języki obce, m.in. francuski, hiszpański, portugalski, niemiecki, holenderski, rosyjski, ukraiński, rumuński i bułgarski [28].

AKTYWNOŚĆ

Zasadniczą częścią aktywności CNB jest codzienna praca nad szczegółowymi problemami etycznymi pojawiającymi się na polach biotechnologii i biomedycyny, czyli formułowaniem fachowych opinii oraz redagowaniem dokumentów. Oprócz tej podstawowej działalności komitet angażuje się również w promowanie wiedzy bioetycznej wśród mieszkańców kraju [29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38]. Czynniki wspiera ważne inicjatywy naukowe i wydawnicze. Jego członkowie biorą udział w konferencjach i sympozjach naukowych. We współpracy z *Włoskim Instytutem Bioetyki (Istituto Italiano di Bioetica – IIB)*, kilkoma uniwersytetami oraz centrami bioetyki, CNB zorganizował 8 Krajowych Konferencji Bioetycznych dla Szkół [39, 40]. Celem tej inicjatywy było upowszechnianie fachowej wiedzy z zakresu bioetyki wśród gimnazjalistów i uczniów szkół średnich. Obecnie, w porozumieniu z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, komitet opracowuje projekt włączenia

do systemu oświaty zagadnień bioetycznych tak, aby znalazły się one w programie nauczania na wszystkich poziomach. Przy analizie niektórych kwestii CNB ściśle współpracuje z Narodowym Komitetem do Spraw Biobezpieczeństwa, Biotechnologii i Nauk o Życiu (*Comitato Nazionale per la Biosicurezza, le Biotechnologie e le Scienze per la Vita – CNBBSV*). Owocem tej współpracy jest, jak dotychczas, wspólne opracowanie 4 dokumentów dotyczących testów genetycznych i przechowywania ludzkiego materiału biologicznego [41, 42, 43, 44].

Tabela 3. Współorganizowane przez CNB Krajowe Konferencje Bioetyczne dla Szkół

Rok	Temat konferencji	Miejsce
2001	Bioetyka i prawa człowieka	Caserta
2002	Metamorfoza zdrowia	Genova
2003	Wyzwania inżynierii genetycznej	Messina
2004	Europejska Konwencja o prawach człowieka i biomedycynie	Genova
2006	Ciało a biologia, biografia i rynek	Volterra
2007	Zamieszkiwać Ziemię. Odpowiedzialność za życie a natura i kultura	Volterra
2009	Dobro Zdrowia. 30 lat od utworzenia Narodowej Opieki Zdrowotnej	Messina
2010	Możliwości i granice inżynierii genetycznej	Pontedera

Aktywność CNB wykracza poza obszar kraju [29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38]. Wybrani członkowie komitetu uczestniczą systematycznie w spotkaniach *Forum of National Ethics Councils (Nec Forum)*. Są to spotkania przedstawicieli krajowych komisji bioetycznych funkcjonujących w państwach Unii Europejskiej. Wymiana doświadczeń między komitetami realizowana jest także za pomocą platformy *Sinapse*. Publikowane są tam abstrakty wypracowanych dokumentów. CNB nawiązał kontakt z *European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE)*, działającą przy Komisji Europejskiej, czego wyrazem jest m.in. współredagowanie biuletynu „*Ethically Speaking*”. Od szeregu lat włoski komitet współpracuje ze *Steering Committee on Bioethics* działającym przy Parlamencie Europejskim, mając swój udział w opracowaniu „Konwencji o ochronie praw człowieka i godności istoty ludzkiej w dziedzinie zastosowania biologii i medycyny”, tzw. Europejskiej Konwencji Bioetycznej z 1997 r. Uczestnicząc w spotkaniach *International Dialogue on Bioethics*, CNB współpracuje z krajowymi komisjami bioetyki państw spoza obszaru Unii Europejskiej. Współdziała również z dwiema komisjami UNESCO: *International Bioethics Committee (IBC)* oraz *Intergovernmental Bioethics Committee (IGBC)*. W tym kontekście włoski komitet może poszczycić się swoim wkładem w redakcję „Powszechnej deklaracji o genomie ludzkim i prawach człowieka” z 1997 r.

Na kanwie podejmowanych przez CNB działań, rodzi się pytanie o realny wpływ tej komisji na funkcjonowanie określonych instytucji, prawo i opinię publiczną. Niektórzy twierdzą, iż siła oddziaływania takiej komisji wpisana jest w liczbę wydawanych przez nią dokumentów [1]. Inni proponują miernicę tę siłę w obszarze aktów prawnych [45], na polu deontologii medycznej [46] lub w szerokim kontekście różnych przestrzeni życia społecznego [47]. Pomimo pojawiających się głosów, że dotychczasowe oddziaływanie CNB jest raczej znikome [12, 48], nie powstało żadne grun-

towne studium tego zagadnienia. Pobieźna analiza może prowadzić do skrajnie odmiennych wniosków. Dla przykładu *Ustawa o stwierdzaniu i zaświadczeniu śmierci* [49] wyraźnie dostosowuje się do rozstrzygnięć CNB [50]. Z drugiej zaś strony, podczas prac legislacyjnych w odniesieniu do badań nad embrionalnymi komórkami macierzystymi, Minister Zdrowia zdecydował się na powołanie odrębnej, i jak się wkrótce okazało, bardziej liberalnej, komisji bioetycznej. Powodem tej decyzji były w ocenie ministra „zbyt restrykcyjne” rekomendacje CNB dotyczące ochrony ludzkiego życia w najwcześniejszym jego okresie [51]. Warto również pamiętać, że w 2005 r. Rada Europy zwracała się do poszczególnych krajowych komisji bioetycznych z pytaniem „Jak komitet jest postrzegany przez opinię publiczną?”. Udzielona wówczas przez CNB odpowiedź, brzmiała „Ceniony, choć niezbyt dobrze znany”. Towarzystwo jej zdanie wyjaśniające główną przyczynę takiego stanu rzeczy: „Zbyt mało informacji w mediach” [52].

SPECYFIKA

Podczas zorganizowanego w 2005 r. Konwentu CNB, Prof. Francesco D’Agostino, wieloletni przewodniczący, wyraził głęboką satysfakcję, iż nie sprawdziły się pesymistyczne prognozy towarzyszące narodzinom komitetu [53]. Niektórzy prorokowali wówczas szybką transformację CNB w organ pseudopolityczny, wspierający partie rządzące w prowadzonych przez nie działaniach na polu opieki zdrowotnej. Inni wieszczili jego redukcję do rangi organizacji pseudoakademickiej, tzn. prestiżowej instytucji, która faktycznie ma niewielki wpływ na kulturowy i moralny rozwój społeczeństwa. Główną obawą był jednak strach przed przekształceniem komitetu w instytucję biurokratyczną, całkowicie ignorującą zjawisko, jakim jest pluralizm etyczny. Według F. D’Agositino CNB ocalił swoją tożsamość [12, 53, 54]. Przede wszystkim pozostał prawdziwym *auctoritas*, wystrzegając się pokusy *imperium*. W pracach komitetu ciągle panuje prymat rozumu, charakterystycznego dla podmiotów posiadających autorytet, nad prymatem woli, który jest właściwy dla władzy. Co więcej, wydawane przez komitet opinie pozostają zawsze na poziomie wskazań etycznych, a nie prawnych rozporządzeń. Po wtóre CNB nigdy nie starał się prowadzić badań w obrębie nauk o moralności, tzn. nie wchodził w kompetencje uniwersytetów, akademii i instytutów naukowych. Nie przekształcił się też w skostniałą instytucję biurokratyczną. Jako organ doradczy rządu priorytetowo traktował potrzeby instytucji państwowych, ale nie ignorował pytań napływających ze świata nauki i sam podejmował inicjatywy analizy problemów, antycypując społeczne zapotrzebowanie na fachowe wypowiedzi w szczegółowych kwestiach bioetycznych. Problemem dla CNB nie okazał się także obecny w kulturze i samej etyce pluralizm. Tym, co łączyło członków komitetu, było przekonanie, że „życie jest dobrem”: *in se et per se* życie jest dobrem fizycznym, ale również i przede wszystkim dobrem moralnym. To założenie, przy jednoczesnym odłożeniu na bok sporów ontologicznych, pozwoliło osobom reprezentującym różne dziedziny wiedzy i światopoglądy wypracowywać konsensus w bardzo złożonych zagadnieniach. Drugą niezwykle ważną wartością, która w naturalny sposób przyjmowana była przez wszystkich członków CNB, jest tolerancja. W znaczeniu słabszym lub tradycyjnym tolerancja może być rozumiana jako unikanie frontalnej

konfrontacji ze złem, gdy ta zamiast zmniejszyć zło, pomnoży je do nieskończoności. W znaczeniu mocnym lub współczesnym tolerancja oznacza respekt, zrozumienie, a wręcz podziw dla zasięgu prawdy, którą każda opinia, wizja świata i ludzkie działanie niosą w sobie, nawet jeśli są one dalekie od naszych. Oba tym ujęciom tolerancji, a zwłaszcza drugiemu, CNB zawsze pozostawał wierny. Stanowczo odrzucał natomiast błędnie pojmowaną tolerancję, czyli iluzoryczne okazywanie szacunku dla człowieka. Nigdy nie przyzwalał na praktyki nielogiczne i antytechniczne, które z zasady naruszają ludzką godność.

PODSUMOWANIE

Mając w ręku konkretny projekt ustawy o PRB, swoistego *auctoritas* w kwestiach bioetycznych, która ma służyć fachową pomocą wszystkim organom władzy państwowej i całemu polskiemu społeczeństwu, autor świadomie odłożył na bok dwa problemy. Powstrzymał się od prób rozstrzygnięcia, który model jest lepszy: tworzenie krajowej komisji bioetycznej czy raczej korzystanie z opinii komisji działających przy instytucjach pozarządowych (akademie i stowarzyszenia). Po wtóre pominął dywagacje, przy jakim organie władzy najszlachetniejszym byłoby powołanie krajowej komisji bioetycznej: parlament, premier, minister czy prezydent. Oba problemy są bardzo interesujące i mogą stanowić tematy kolejnych analiz.

Ewentualne przyjęcie przez parlament ustawy o PRB sprawi, że polskie władze otrzymają fachową pomoc w monitorowaniu aktualnej sytuacji oraz prawnym regulowaniu nowych kwestii w obrębie ochrony zdrowia i nauk o życiu. Powołanie 20-osobowej grupy specjalistów z różnych dziedzin wiedzy, daje nadzieję na wielowymiarowe i obiektywne opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących badań naukowych i interwencji medycznych na człowieku. Jako organ opiniodawczo-doradczy PRB może rekomendować międzynarodowe dokumenty regulujące kwestie biomedyczne, biotechnologiczne i bioetyczne, wskazywać konieczne kierunki zmian ustawodawstwa polskiego oraz oceniać proces wdrażania dyrektyw Unii Europejskiej. Ogromną szansą, jaką daje powołanie tego organu, jest uczynienie debaty publicznej w kwestiach bioetycznych bardziej merytoryczną. Zakłada się, iż opinie wypracowywane przez gremium specjalistów będą precyzyjnie i możliwie obiektywnie artykułowały wszystkie szczegółowe problemy etyczne dotyczące tak palących kwestii, jak *in vitro*, eutanazja, klonowanie... Dzięki takim dokumentom łatwiejsze staje się uświadamianie społeczeństwu faktycznych korzyści i realnych zagrożeń związanych z wdrażaniem nowych zdobyczy biotechnologii i biomedycyny. Teksty te są niezwykle pomocne w demaskowaniu typowo ideologicznych manipulacji lub czysto ekonomicznych nacisków, jakim często ulega opinia publiczna. W tym sensie Polska ma szansę dorównać światowym standardom, dołączając do długiej listy państw posiadających krajową komisję bioetyczną.

Aby opiniodawczo-doradczy organ, jakim jest planowana PRB, mógł skutecznie realizować swoją misję, konieczne jest spełnienie dwóch podstawowych warunków: wybór kompetentnych, a jednocześnie światopoglądowo różnych jej członków oraz opracowanie dokumentów statutowych. W odniesieniu do wymogu pierwszego można mieć racjonalną pewność, iż wśród specjalistów rekomendowanych

przez Polską Akademię Nauki znajdują się wybitne autorytety. Można też mieć nadzieję, że będą to osoby reprezentujące odmienne spojrzenia na temat natury świata, człowieka i sensu życia. W żadnej mierze dziełem przypadku nie powinien pozostawać drugi warunek. Określając swą wewnętrzną strukturę i zasady funkcjonowania, PRB może skorzystać z ponad dwudziestoletniego doświadczenia CNB. Wydaje się to uzasadnione z co najmniej trzech powodów: sprawdzonej metody pracy, imponującego dorobku wydanych opinii oraz faktu oddziaływania w przestrzeni międzynarodowej. Normy wewnętrzne PRB, wzorowane na dokumentach statutowych CNP, powinny obligować do tworzenia grup roboczych, które zagwarantują efektywność pracy. Z uwagi na dysproporcje w ogólnej liczbie członków obu komisji, należy liczyć się z mniejszą liczbą takich zespołów w PRB. Statuty powinny jasno określać charakter wydawanych dokumentów, a także ich rodzaje, strukturę, tryb opracowywania i zatwierdzania. Normy wewnętrzne muszą wskazywać różne formy aktywności PRB oraz współpracy z instytucjami w kraju i za granicą. Niezwykle ważnym elementem dokumentów statutowych powinna stać się artikulacja wartości fundamentalnych. Wśród wartości, jakim winni służyć członkowie rady, chcąc pozostać wiernymi etosowi bioetyków, są niewątpliwie życie i autentyczna tolerancja.

PIŚMIENNICTWO

1. Fuchs M. National ethics councils. Their backgrounds, functions and modes of operation compared. Berlin: Nationaler Ethikrat; 2005.
2. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Division of Ethics of Science and Technology. Guide No. 1. Establishing Bioethics Committees. Paris: UNESCO; 2005.
3. O ochronie genomu ludzkiego i embrionu ludzkiego oraz Polskiej Radzie Bioetycznej i zmianie innych ustaw, Warszawa 28.08.2009. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, VI kadencja; Druk nr 3467.
4. O podstawowych prawach i wolnościach człowieka w dziedzinie zastosowań biologii i medycyny oraz o utworzeniu Polskiej Rady Bioetycznej, Warszawa 28.08.2009. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, VI kadencja; Druk nr 3468.
5. Sprawozdanie Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Zdrowia o poselskich projektach ustaw: o ochronie genomu ludzkiego i embrionu ludzkiego oraz Polskiej Radzie Bioetycznej i zmianie innych ustaw (druk nr 3467) oraz o podstawowych prawach i wolnościach człowieka w dziedzinie zastosowań biologii i medycyny oraz o utworzeniu Polskiej Rady Bioetycznej (druk nr 3468), Warszawa 13.07.2011. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, VI kadencja; Druk nr 4438.
6. Bompiani A. Come è nato il CNB. W: Comitato Nazionale per la Bioetica, (red). Il Comitato Nazionale per la Bioetica: 1990-2005. Quindici anni di impegno. Roma: PCM DIE; 2005. p. 22-36.
7. Bompiani A. Comitato Nazionale per la Bioetica. W: Leone S, Privitera S, (red.). Nuovo dizionario di bioetica. Roma, Acireale: Città nuova, Istituto siciliano di bioetica; 2004. p. 206-209.
8. Cattorini P, Mordacci R. Ethics Committees in Italy. HEC Forum 1992; 4(3): 219-226.
9. Bompiani A. Bioetica in Italia. Lineamenti e tendenze. Bologna: EDB; 1992.
10. Camera dei Deputati, Risoluzione n. 6-00038, Roma 05.07.1988.
11. Decreto istitutivo, Roma 28.03.1990. Modulario P.C.M. 194, Mod. 247.
12. Incorvati G. Identity and Status of the Italian National Bioethics Committee: Contrasting Paradigms. J Int Bioethique. 2007; 18(1-2): 59-83.
13. Comitato Nazionale per la Bioetica. Regolamento interno, Roma 28.11.2008. <http://www.governo.it/bioetica/normativa/Regolamento.pdf> (dostęp: 2012.02.10).
14. Cattorini P. Il regolamento interno del Comitato Nazionale per la Bioetica. Kos. Rivista di scienza e etica 1990; 61: 49-53.
15. Comitato Nazionale per la Bioetica. Linee guida, Roma 24.04.2009. http://www.governo.it/bioetica/normativa/linee_guida.pdf (dostęp: 2012.02.10).

16. Lenoir N. Nationale Ethikkommissionen in Europa. Möglichkeiten und Grenzen. W: Friedrich-Ebert-Stiftung, (red.): Braucht Deutschland eine Bundes-Ethik-Kommission? Dokumentation des Expertengesprächs Gentechnik; 1997 Mar 11; Bonn: 1997. p. 5-27.
17. Comitato Nazionale per la Bioetica. Nota in merito alla obiezione di coscienza del farmacista alla vendita dei prodotti contraccettivi di emergenza, Roma 25.02.2011. http://www.governo.it/bioetica/pareri_abstract/Obiezione_farmacisti25042011.pdf (dostęp: 2012.02.10).
18. Comitato Nazionale per la Bioetica. Sperimentazione farmacologica nei Paesi in via di sviluppo, Roma 27.05.2011. http://www.governo.it/bioetica/pareri_abstract/Sperimentazione_farmacologica_Paesi_via_sviluppo_20110527.pdf (dostęp: 2012.02.10).
19. Comitato Nazionale per la Bioetica. Conoscere le proprie origini biologiche nella Procreazione Medicalmente Assistita eterologa, Roma 25.11.2011. http://www.governo.it/bioetica/pareri_abstract/Conoscere_le_proprie_origini_biologiche_nella_procreazione_medicalmente_assistita_eterologa25112011.pdf (dostęp: 2012.02.10).
20. Comitato Nazionale per la Bioetica. Farmaci orfani per le persone affette da malattie rare, Roma 25.11.2011. http://www.governo.it/bioetica/pdf/Malattie_rare_25112011.pdf (dostęp: 2012.02.10).
21. Comitato Nazionale per la Bioetica. Mozione sull'analisi del protocollo alla Convenzione di Oviedo sui diritti umani e la biomedicina riguardante i test genetici a scopo medico-sanitario, Roma 24.04.2009. http://www.governo.it/bioetica/mozioni/MOZIONE_PROT_ADD_CONV_OVIEDO.pdf (dostęp: 2012.02.10).
22. Comitato Nazionale per la Bioetica. Terapia cellulare del morbo di Huntington attraverso l'impianto di neuroni fetali, Roma 20.05.2005. <http://www.governo.it/bioetica/testi/huntington.pdf> (dostęp: 2012.02.10).
23. Comitato Nazionale per la Bioetica. Destino degli embrioni derivanti da procedure medicalmente assistita e non più impiantabili (26 ottobre 2007). Roma: PCM DIE; 2009.
24. Comitato Nazionale per la Bioetica. I grandi prematuri. Note bioetiche (29 febbraio 2008). Versione italiana e inglese. Roma: PCM DIE; 2009.
25. Comitato Nazionale per la Bioetica. Rifiuto e rinuncia consapevole al trattamento sanitario nella relazione paziente-medico (24 ottobre 1008). Versione italiana e inglese. Roma: PCM DIE; 2009.
26. Comitato Nazionale per la Bioetica. La sperimentazione farmacologica sulle donne (28 novembre 2008). Versione italiana e inglese. Roma: PCM DIE; 2009.
27. Comitato Nazionale per la Bioetica. Pareri 2009-2010. Roma: PCM DIE; 2011.
28. Incorvati G, Petrini C. The Italian National Bioethics Committee (CNB) abroad. A bibliography in foreign languages 1990-2007. *J Int Bioethique*. 2007; 18(1-2): 85-111.
29. Bompiani A. Il Comitato nazionale per la bioetica: attività svolta dal marzo 1990 all'ottobre 1991. Cassano delle Murge: Tip. Meridionale; 1991.
30. Comitato Nazionale per la Bioetica. Rapporto al Presidente del Consiglio sui primi due anni di attività del Comitato nazionale per la bioetica: 13 luglio 1990 – 18 luglio 1992. Roma: PCM DIE; 1992.
31. Boeri R. Primo bilancio dell'attività svolta dal Comitato Nazionale per la Bioetica. *Bioetica Riv Interdiscip.* 1994; 2(1): 109-121.
32. Defanti CA. Secondo bilancio dell'attività svolta dal Comitato Nazionale per la Bioetica (Presidenza Ossicini, 1993-1994). *Bioetica Riv Interdiscip.* 1995; 3(2): 249-255.
33. Pocar V. Terzo bilancio dell'attività svolta dal Comitato Nazionale per la Bioetica (Presidenza D'Agostino, 1994-1998). *Bioetica Riv Interdiscip.* 1999; 7(3): 505-508.
34. Pocar V. Quarto bilancio dell'attività svolta dal Comitato Nazionale per la Bioetica (Presidenza Berlinguer, 1999-2001). *Bioetica Riv Interdiscip.* 2002; 10(3): 488-492.
35. Comitato Nazionale per la Bioetica. Comitato nazionale per la bioetica (1990-1998): relazione al Presidente del Consiglio. Roma: PCM DIE; 1999.
36. Berlinguer G, Mancini E. Un bilancio dell'attività del Comitato Nazionale per la Bioetica nel triennio 1999-2001. *Not Polit.* 2002; 18(69): 70-78.
37. Comitato Nazionale per la Bioetica. Le attività nel mandato 2006-2010. http://www.governo.it/bioetica/attivit_2006_2010_2.pdf (dostęp: 2012.02.10).
38. Comitato Nazionale per la Bioetica. Le attività nel 2011. http://www.governo.it/bioetica/attivit_2011.pdf (dostęp: 2012.02.10).
39. La Torre MA, (red.). *Bioetica e diritti umani*. Napoli: Luciano; 2004.
40. Gensabella Furnari M, (red.). *Le sfide della genetica. Conoscere, prevenire, curare, modificare*. Soveria Mannelli: Rubbettino; 2005.
41. Comitato Nazionale per la Bioetica, Comitato Nazionale per la Biosicurezza, le Biotecnologie e le Scienze per la Vita. Test genetici e assicurazioni. Roma 20.10.2008. http://www.governo.it/bioetica/gruppo_misto/test_genetici_assicurazioni_1.pdf (dostęp: 2012.02.10).
42. Comitato Nazionale per la Bioetica, Comitato Nazionale per la Biosicurezza, le Biotecnologie e le Scienze per la Vita. Raccolta di campioni biologici a fini di ricerca: consenso informato. Roma 16.02.2009. http://www.governo.it/bioetica/gruppo_misto/Consenso_Informato_allegato_Petrini_2009.pdf (dostęp: 2012.02.10).
43. Comitato Nazionale per la Bioetica, Comitato Nazionale per la Biosicurezza, le Biotecnologie e le Scienze per la Vita. Test genetici di suscettibilità e medicina personalizzata. Roma 15.07.2010. http://www.governo.it/bioetica/pareri_abstract/Test_genetici.pdf (dostęp: 2012.02.10).
44. Comitato Nazionale per la Bioetica, Comitato Nazionale per la Biosicurezza, le Biotecnologie e le Scienze per la Vita. Considerazioni sulla conservazione protratta del materiale biologico residuo dello screening neonatale: vantaggi, problematiche e situazione italiana. Roma 16.07.2010. http://www.governo.it/bioetica/pareri_abstract/Conservazione_materiale_biologico2.pdf (dostęp: 2012.02.10).
45. Berlinguer G. Ways and Means of Ethics Committees. Resolutions. W: Council of Europe, (red.). Standing Conference of European Ethics Committees. Proceedings; 1994 Apr 8-9; Stockholm: Council of Europe; 1994. p. 64-66.
46. Fineschi V, Turillazzi E, Cateni C. The new Italian code of medical ethics. *J Med Ethics*. 1997; 23: 239-244.
47. Azzaro R. Etica e cultura della ricerca tra governance e informazione. *Ann Ist Super Sanità*. 2004; 40(3): 341-347.
48. Reichlin M. Bioethics in Italy: two reasons of discontent. *J Int Bioethique*. 2004; 15(2-3): 173-185.
49. Legge 29 dicembre 1993, n.578. Norme per l'accertamento e la certificazione di morte. (G.U. dell'8 gennaio 1994, n. 5).
50. Comitato Nazionale per la Bioetica. Definizione e accertamento della morte nell'uomo. Roma 15.02.1991. <http://www.governo.it/bioetica/pdf/2.pdf> (dostęp: 2012.02.10).
51. Maio G. Die ethische Diskussion um embryonale Stammzellen aus internationaler Sicht – das Beispiel Italien. *Z Med Ethik*. 2001; 47: 299-309.
52. Council of Europe. European Conference of National Ethics Committees (COMETH). Questionnaire on the functioning of the national ethics committees. Report on 42 committees (29 March 2005). http://www.coe.int/t/dg3/healthbioethic/cometh/8_Questionnaire.pdf (dostęp: 2012.04.13).
53. D'Agostino F. Elogio del Comitato Nazionale per la Bioetica. W: Comitato Nazionale per la Bioetica, (red.). *Il Comitato Nazionale per la Bioetica: 1990-2005. Quindici anni di impegno*. Roma: PCM DIE; 2005. p. 17-21.
54. Galvagni L. *Bioetica e comitati etici*. Bologna: EDB; 2005.

In search of patterns for the Polish Bioethics Committee. Italian National Bioethics Committee: mission, structure and activity

■ Abstract

Since the beginning of the eighties of the last century, national ethics councils have begun to arise in the world, supporting the authorities of individual countries in legal regulations of new issues concerning the protection of human life and life sciences. A project for an Act concerning the Polish Bioethics Committee that would be helpful for the government through competent opinions on ethical applications of new biological and medical achievements was submitted to the Polish Parliament. To effectively implement this mission, the committee will have to develop a statute establishing its internal organization and mode of operation.

The aim of the article is to present the internal organization and principles of functioning of the Italian National Bioethics Committee (Comitato Nazionale per la Bioetica – CNB), which has more than two decades of experience and impressive achievements and could serve as a specific model for the functioning of the PRB.

The article uses statutory documents and CNB reports. Publications and opinions of the members of the committee are also included. Analysis of these sources allows an understanding of the overall image of CNB, e.g. its mission, structure, principles of functioning, prepared documents, spheres of activity, and general specificity.

The possible adaptation of the Italian model of organization and functioning would mean creating small work teams within the PRB enabling simultaneous work on several ethical opinions. Other favorable consequences of adopting certain patterns of CNB would be introducing differentiating procedures of issuing opinions, undertaking scientific and educational initiatives, establishing cooperation with national and foreign institutions and promoting Poland on the international arena.

■ Key words

Polish Bioethics Committee, Italian National Bioethics Committee, national ethics councils, bioethics committees, bioethics